

חדר בריחה: צעד קטן לשינוי גדול בשנה הבאה מבוסס על לקו"ש ב/380 ואילך, 623 ואילך

בני זוג החלו להתחזק בשמירת מצוות. ערב אחד נכנס הבעל הביתה מותש ועייף. הוא לא רצה לראות אף אחד ולשמוע אף אחד, רק לנחות על המשטח הראשונה שיתקל בו ולעצום את העיניים. הוא נכנס הביתה בשקט וצנח על הכורסה. אך רגע לפני ששקע בחלומות, ראה את אשתו מתקרבת בצעד חשוד וממתינה לשמוע ממנו משהו.

הוא הריח צרות. מה כבר שכחתי? מה הייתי אמור לקנות ופרח מזיכרוני? איך הצלחתי לאכזב אותה עוד פעם? - "אתה לא מתבייש?! להיכנס הביתה בידיים ריקות?! לא פרחים, לא תכשיט, לא מתנה?! שוב שכחת את יום הנישואין שלנו?!" אוי ואבוי, הוא התחנן לאלוקים שישלח לו רעיון לצאת מזה. "ברור שכחתי, רק מאז שהתחלנו להתחזק, אני חוגג לפי התאריך העברי..."

יהודי חי בתוך שני לוחות שנה. כשהוא שוהה בעסק, נכנס לבנק, גולש באינטרנט להזמין חופשה, הוא אומר "אוגוסט". אך כשהוא נכנס הביתה, צועד לבית הכנסת או לוקח את הילדים לבית הספר להתחיל שנת לימודים חדשה, הוא אומר "אלול". אלו שתי מילים מהפכניות. כל אחת נושא בתוכה מטען שלם של אסוציאציות. "אוגוסט" זה חופש, שחרור והנאה מהחיים הטובים, "אלול" זה רצינות, התכנסות פנימה ובקשת סליחה.

אך כאן ישנה בעיה פשוטה: במה "אלול" יותר טוב מ"אוגוסט"? מדוע עלינו לומר "אלול" בשעה שהכינוי הזה הוא **לועזי למהדרין בדיוק כמו הכינוי אוגוסט**? זה נוצר בחוץ לארץ על ידי עובדי עבודה זרה וזה נוצר בחוץ לארץ על ידי עובדי עבודה זרה?

התורה אינה מזכירה שמות של חודשים. כאשר התורה מונה חודשים היא אף פעם לא קוראת להם בשמות, רק סופרת אותם ב**מספרים** לחודש ניסן. ניסן הוא "החודש הראשון", אייר הוא "השני" ואלול הוא "השישי". הדבר דומה לכך שבתורה אין שמות לימי השבוע. אין "סאנדיי" או "מאנדיי", רק **מספרים** ליום השבת. יום ראשון הוא "ראשון בשבת", שני הוא "שני בשבת" וכן הלאה.

הרמב"ן מדגיש כי הדבר לחלוטין לא מקרי. יש כאן כוונה שלמה ועמוקה. יהודי אמור לשים בכל עת מול עיניו את שני יסודות האמונה: בכל יום מימי השבוע הוא אמור לזכור את הקרבה ליום השבת, זכר לבריאת העולם בשישה ימים ובכל יום מימי החודש עליו לזכור את האמונה ביציאת מצרים.

1. רמב"ן שמות יב,ב: מתחילה לא היו שמות חודשים אצלנו [רק מספרים לחודש ניסן], והסיבה בזה כי מתחילה היה מנינם **זכר ליציאת מצרים**. **רמב"ן שמות כ,ח:** זכור את יום השבת לקדשו ... במכילתא אמרו לא תהא מונה [את ימי השבוע] כדרך שהאחרים מונים, אלא תהא מונה לשם שבת. שהגויים מונים ימי השבוע לשם הימים עצמם, יקראו לכל יום שם בפני עצמו ... וישראל מונים כל הימים לשם שבת, אחד בשבת, שני בשבת, כי לזכור השבת בכל יום.

מאיפה, אם כן, נוצרו שמות החודשים העבריים? הרמב"ן מצטט את הירושלמי כי מדובר בכינויים לועזיים למהדרין. כאשר גלו אבותינו לבבל לפני 2500 שנה, הם למדו את שמות החודשים **מלוח השנה הבבלי** והעלו לארץ. כך שהמילים "אלול" ו"תשרי" הם מילים **בשפה הבבלית** ולא בעברית.

לכן נשים לב כי שמות החודשים העבריים מוזרים לראשונה בספרי הנביאים שנכתבו **בבבל ובפרס**. אך הם אינם מוזכרים בספרי הנביאים שנכתבו בארץ ישראל קודם החורבן וההליכה לגלות¹.

¹ להעיר שמצאנו במלכים א שלושה שמות חדשים: תשרי הוא "ירח האיתנים", אייר "חודש זיו" וחשוון "חודש בול". כנראה שכבר בימי הנביאים הראשונים היו חדשים חשובים שנקראו בשמות.

ירושלמי ראש השנה א,ב: שמות החודשים עלו עמנו מבבל, כי מתחילה לא היו שמות אצלנו.

מגילת אסתר: ותילקח אסתר אל המלך אחשוורוש ... בחודש העשירי הוא חודש **טבת** ... בחודש הראשון הוא חודש **ניסן** ... הפיל פור הוא הגורל. ומחודש לחודש שנים עשר הוא חודש **אדר**.

דוגמא מדהימה יותר: החודש העשירי נקרא "תמוז", אך הפעם הראשונה בה מוזכר במקורותינו היא בדברי יחזקאל, בתחילת גלות בבל והנביא מזכיר אותו בתור כינוי ל**עבודה זרה בבליית**. לפי אמונתם, בסוף הקיץ היה נובל האליל שנקרא "תמוז" והנשים היו בוכות עליו באותו החודש.

יחזקאל ח,יד: והנה שם הנשים יושבות מבכות את התמוז.

מהיכן, אם כן, נובעת הקדושה של החודשים העבריים? מה ההבדל אם אומרים "תמוז" על שם עבודה זרה בבליית או "יולי" על שם "יוליוס" קיסר רומא הראשון, שנולד בחודש זה? במה יותר חשוב הכינוי "אלול", שפירושו בבבליית הוא "קציר" ומסמל את סוף עונת הקציר בדמדומי הקיץ, מאשר לומר "אוגוסט" על שם "אוגוסטוס קיסר" בנו של יוליוס קיסר?

הרבי מציין (לקו"ש כג/215) מדרש נפלא בשם "מדרש שמות החודשים". המדרש טוען כי אבותינו לקחו מהבבלים רק את השמות, אך לא את המשמעות. כאשר שמעו אבותינו את שמות החודשים הבבליים, הם שמעו בהם צליל אחר, **משמעות יהודית עמוקה**. בכל אחת מהתארים הללו, נמצאת משמעות עברית המבטאת באופן מדויק את **מהותו של החודש**. הייחודיות של התארים הללו היא, שאין טוב מהם כדי לבטא בצורה מדויקת את העבודה הפנימית הנדרשת בימי החודש הזה.

למשל, המילה "ניסן" מזכירה את המילה "ניסים" ולא סתם "ניסים", אלא פעמיים האות נו"ן, "נסי ניסים", שהרי זה חודש הגאולה. המילה "אייר" היא מלשון "אור" ומזכירה את ה"מן" שניתן בו בפנים מאירות. המילה "סיון" מזכירה את "סיני", על שם מתן תורה שהיה בחודש זה המילה "תמוז" – על שם עבודה זרה – מתאימה למרבה הצער בדיוק לחודש זה בו עשו בני ישראל את עגל הזהב.

מדרש שמות החדשים (מובא במילואים לתורה שלמה חי"א): ניסן שבו נעשו ניסים לישראל. אייר שניתן להם בפנים מאירות והוא מלשון אור. סיון מלשון סיני וניסים, שבו עמדו על הר סיני ונעשו להם ניסים. תמוז שבו עשו את העגל ועבודה זרה אחת יש שנקראת תמוז.

וכל ההקדמה הזו, נועדה לעורר את תשומת הלב לכך, שהתואר של החודש האחרון בשנה – "אלול" – הוא המבטא באופן מדויק את העבודה הרוחנית הנדרשת מאתנו בסיומה של השנה. המילה הקצרה הזו נושאת בתוכה את כל הסודות כדי להתחיל בעזרת ה' שנה אחרת לגמרי לטובה ולברכה.

ב. המילה "אלול" רומזת כידוע לראשי תיבות רבים: אצל הספרדים אומרים באנחה "אוי לי ואבוי לי". חודש אלול הגיע והלכה לה השינה בארבעים הימים הקרובים. עד יום הכיפורים משכימים הספרדים לקום מדי בוקר ומתכוננים ברצינות רבה לימי הדין. אצל חסידים אומרים בחיור: "אני לרבי ואשתי לחמותי". חודש אלול הגיע וזה הזמן לספור את הכסף בארנק לקראת הנסיעה לרבי בימי החגים. התואר הידוע ביותר הוא "אני לדודי ודודי לי" מתוך שיר השירים. אך אנו רוצים להקדיש את השיעור לתואר אחר, פחות מפורסם אשר מובא כבר בספרים קדמונים ואין כמוהו כדי **לייעל** את העבודה הפנימית של החודש ולהפוך אותו באמת ל**מהפכני ומשפיע על כל השנה**.

ראשי התיבות הללו קשורים באופן עמוק עם פרשת שופטים והם מסבירים לנו היטב מדוע פרשת שופטים היא תמיד ולעולם הפרשה הראשונה שפותחת את חודש אלול.

2. פרי עץ חיים שער ר"ה א: אלול הוא ראשי תיבות 'אנה לידו ושמתי לך' (שמות כא,ג).

בפרשת שופטים משה רבנו ממשיך את נאום הפרידה שלו ומזכיר את החובה להקים "ערי מקלט" בעת הכניסה העתידית לארץ. מדובר באחת המצוות המעניינות והמקוריות בתורה, שאין קיימות בשום מסגרת משפטית או דתית אחרת.

הנה דוגמה אקטואלית (לצערנו): ביום שני שעבר, אירע אסון ברחוב מבצע קדש בראשון לציון. אדם בן 40 עזר לחברו להוריד מקרר בחדר המדרגות של הבניין. המקרר החליק להם מהידיים, נפל על הראש של זה שעזר לבעל המקרר והוא נהרג במקום. זה מקרה קלאסי של גרימת מוות ברשלנות. כעת נתאר לעצמנו כי בעל המקרר היה אשם באופן מלא במה שקרה. הוא היה אמור לקשור היטב את המקרר, אך נהג בזלזול ולא עשה זאת. מה דינו?

החוק המשפטי אינו מחמיר עם הורג בשגגה. הענישה בחוק הישראלי היא בין חודשים ספורים לשלוש שנים מאסר בכפוף לרמת הרשלנות. אולם התורה מציגה משנה מקורית בסוגיה. מצד אחד, התורה רואה את מעשה ההריגה בחומרה רבה וההורג חייב מוות על מעשהו. הוא התרשל וגרם בצורה חסרת אחריות למותו של אדם וצריך למות בעצמו. לא מדובר באסון טבע שלא היה יכול להימנע, אלא במקרה רשלנות חמור שהיה יכול שלא לקרות עם מעט זהירות והערכה לקדושת החיים (ראו בהערה²). מטעם זה מותר לקרוב משפחתו של הנרצח לגאול את דמו ולנקום את מותו³.

אך מצד שני, הרוצח יכול לחמוק מעונש המוות על ידי בריחה לעיר מקלט. הוא גולה אל אחת משש ערי המקלט שהיו קבועות בארץ ישראל והן מגינות עליו מעונש המוות. כל עוד שוהה בתחום עיר המקלט, אסור לגואל הדם לפגוע בו ואם פגע בו נחשב רוצח. אך אם יצא משם לרגע אחד – מכל סיבה שלא תהיה – מותר לגואל הדם להרוג אותו במקום.

וכאן אומרת לנו המילה "אלול" כי המצווה הזאת נוגעת לכולנו. "אנה לידו ושמתי לך". מצוות ערי מקלט לא נותרה מאחור אי שם בזמן בית המקדש לפני 2000 שנה, אלא ערי המקלט פתוחות כיום בפני כל אחד. יהודי זכאי וחייב בחודש הזה לברוח ל"עיר מקלט" מאימת גואל הדם המאיים עליו.

כדי להבין טוב יותר את העניין ואת ההזדמנות האדירה שהחודש הזה מעניק לנו, נפתח עם שאלה פשוטה שעלתה כבר אצל גדולי הראשונים: מה תכלית ההגליה לעיר מקלט? למה נדרש ממנו לעזוב את הבית? ממה נפשך? אם מגיע לו עונש מוות, הוא צריך למות בכל מקום שנמצא בו ואם לא מגיע לו – שיישאר בבית? כיצד כליאה במאסר מהווה תחליף לעונש מוות?

וכך השאלה לגבי רעיון ההגליה לעיר מקלט בחודש אלול: מה הצורך לגלות? ולאן בדיוק בורחים?

ספר החינוך מעניק שלוש אפשרויות מאחורי רעיון הבריחה:

ספר החינוך מצוה תי: נצטוו בית דין של ישראל לשלוח מכה נפש בשגגה מעירו ולהושיבו בערי מקלט ... משורשי המצווה: לפי שעון הרציחה חמור עד מאד ... ולכן ראוי למי שהרג אפילו שוגג, מכיוון שבאת תקלה גדולה כזו על ידו שיצטער עליה צער גלות ששקול כמעט כצער מיתה שנפדו

² הרמב"ם מדגיש כי לא כל רשלנות מחייבת מוות ובריחה לעיר מקלט. ישנן שתי רמות בכך: שגגה הקרובה לאונס ובה פטור לגמרי, כמו אדם שנסע באוטו וקפץ לו ליד לגלגלים ח"ו בלי שראה אותו. ושגגה רגילה (רשלנות) שהייתה יכול להימנע עם יתר זהירות ולכן הוא חייב מוות.

הלכות רוצח פ"ו: יש הורג בשגגה והעלמה גמורה ודינו שגולה לערי מקלט ויינצל ויש הורג בשגגה ותהיה השגגה קרובה לאונס, שיארע במיתת זה מאורע פלא שאינו מצוי ודינו שפטור מן הגלות ואם הרגו גואל הדם – נהרג עליו ... כיצד? הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות והרגו בעל הבית בשגגה – פטור מן הגלות [שזה קרוב לאונס ולא היה צריך לחשוב שאדם ייכנס לחצירו]. אולם אם היה מוריד חבית מהגג ונפלה על ראשו של עובר ברחוב והרגו – חייב גלות [שהיה צריך להרחיק אנשים מאתר הבניה והיו רשלנות].

³ **העשרה – מה צריכים ערי מקלט לעתיד לבוא:** ידועה השאלה, מדוע התורה מצריכה להוסיף עוד שלוש ערי מקלט לעתיד לבוא? והרי בימות המשיח לא תהיה קנאה ותחרות ואפילו בעלי החיים בג'ונגל יחיו בשלום זה עם זה וכיצד יתכן שאדם יהרוג את חברו ואח"כ קרוב המשפחה ירדוף אחריו כדי לנקום בו? הכרח לומר כי: א. הערים יהיו מיועדות עבור אלו שרצחו בשגגה בזמן הגלות ולא התכפר להם עד שיישבו בערי המקלט לאחר הגאולה. ב. גואל הדם מחויב לרדוף אחריהם אם ייצאו מערי המקלט, משום שכאמור בפנים, הורג בשגגה חייב בעונש מוות ואין זה רק שיכול להמירו בעונש גלות (ראו בארוכה לקו"ש כד/107 ואילך).

האדם מאוהביו ומארץ מולדתו ושוכן כל ימיו עם זרים. עוד יש תיקון העולם ... שינצל מיד גואל הדם לבל יהרגנו ... ועוד תועלת בדבר, לבל יראו קרובי המכה את הרוצח לעיניהם תמיד.

התפיסה המשותפת לשלוש התשובות בספר החינוך היא, שמדובר בסיבות **שליליות**. כל הטעמים סוברים כי הגלות נועדה להעניש את הרוצח ולהרחיק אותו ממקומו הטבעי. או שההרחקה היא העונש המתאים על מעשהו החמור, או שההרחקה תשמור על חייו מאימת גואל הדם, או שההרחקה מהשטח בו התרחש הרצח, תקל את הזעם של משפחת הנרצח.

אולם כמובן, מוטב למצוא טעם כזה הרואה בהגליה דרך **חיובית** המשיבה את הרוצח לחיים חדשים ומשקמת אותו מההתמוטטות הפנימית אליה נקלע לאחר שהביא למותו של אדם.

אנו רוצים להציג רעיון פשוט אך מהפכני, כזה שהוא בבחינת מתנה לחיים ועשוי להביא שינוי בכל כך הרבה תחומים בחינוך, בעולם הרוחני, בזוגיות, בקשר עם הילדים ועם עצמנו.

ד. מספרים על מלך מדינה שיצא למלחמה כנגד מדינה שכנה. הוא אסף את כל ההון שהיה באוצרותיו ויצא למלחמה. כאשר נגמר ההון העצמי של המדינה, הוא שעבד את כל נכסיו ולווה עוד סכומים אדירים ממדינות שכנות על מנת לכבוש את המדינה השכנה. המדינה היא התברכה באוצרות טבע אדירים והוא התכוון לשים יד על אותם האוצרות ולהעשיר את קופתו

אולם כל הניסיונות שעשה – כשלו. חיילי המדינה היא לחמו בגבורה ועוז נפש והגנו על הגבול. המלך הנואש היה מוכרח למצוא דרך לנצח את המאבק. לא היה עתיד לשלטון שלו בלי הניצחון. בצר לו עשה דבר שאותו לא העז לעשות מעולם. הוא פרסם כרוז ברחבי המדינה כי מי שייתן לו עצה אסטרטגית כיצד לכבוש את הגבול השכן, הוא יתיר לו להיכנס למשך שעה שלמה לחדר האוצרות המלכותי ולקחת משם את כל אשר יחפוץ. באותו מרתף היו מונחים אוצרות יקרים שאבותיו של המלך גנזו במשך דורות וכעת בייאוש הוא היה מוכן להפקיר את הכול.

גנרל זקן ועתיר קרבות נענה לאתגר והציע למלך תכנית צבאית סדורה, כיצד לבלבל את חיילי האויב ולהבקיע את הגבול. התכנית האסטרטגית התבררה כגאונית והמלך ניצח את המאבק.

כשהמלך שב כמנצח, המתין לו אותו גנרל בין החוגגים וציפה לקבל את שכרו. כל שמחתו של המלך מניצחון המלחמה, נגזזה. הוא ידע כי אין ביכולתו לקיים את התנאי הזה. מדובר היה באוצרות משפחתיים שנשמרו מאות שנים, הם היו גאוות הממלכה כולה וכיצד ייתן לאותו גנרל להיכנס לשם?

המלך חשב וחשב עד שעלה במוחו רעיון. הוא בירר מה התחביבים של אותו גנרל, מה הם תחומי החיים שהוא מכור אליהם וישלם כל הון כדי לחוות עונג מהם. אותו גנרל היה מכור למוסיקה קלאסית ולאוכל טוב. הוא היה מנוי על קונצרטים קלאסיים בכל העולם והמשרד שלו מוצף במגזינים של מסעדות יוקרה. המלך עשה דבר כזה: בכניסה לחדר האוצרות, הוא הקים שני אוהלי ענק. באחד מהם הזמין את חמש חברות הקייטרינג הטובות ביותר במדינה. אחד הכין בשר, השני דגים, השלישי סושי, הרביעי סלטים והחמישי תוספות אחרונות. באוהל השני הוא הזמין את התזמורת הסימפונית המעולה במדינה ועמה הצטרפו מקהלות ילדים ומבוגרים וחגיגה שלמה.

אותו גנרל הגיע לרחבת האוצר המלכותי ופתאום הוא מרגיש ריחות של אוכל שלא מהעולם הזה. הוא ידע שיש לו רק שעה, אבל אמר לעצמו כי הוא יכול להספיק ליהנות מכל העולמות. הוא נכנס פנימה והשתגע. היה שם אוכל אירופאי ואוכל דרום אמריקאי, חריף ומתוק, מזרחי ואשכנזי. הוא טרף מכל הבא ליד ואחרי שסיים, גילה כי נותרו לו עוד שלושים וחמש דקות. לפתע החלו המקהלות לשיר, אלו היו קולות מפעמיים מן השמים. הוא נעמד להקשיב והמוסיקה כישפה אותו. עד שהוא התעורר, כבר חלפה לה השעה המובטחת...

הבעיה הגדולה של חיינו היא **הסחות דעת**. כולנו רוצים באמת ובתמים לשוב בתשובה שלמה, כל אחד מתחיל את השנה עם החלטה טובה ונחושה כי השנה הבאה תהיה שונה לגמרי. הוא יהיה קדוש יותר, וותרן יותר, הוא ישוב מהעבודה יותר מוקדם ויהיה פנוי לילדיו ומשפחתו. אך חודש החגים חולף ומתחילות הסחות הדעת. הטלפון מצלצל בלי הרף, הואצפ שולח הודעות, הפייסבוק מעביר לייקים ועל כל אלה נוסף את החובות הכספיים שהאדם נכנס אליהם בחודש החגים והוא מוכרח לקחת עבודה נוספת כדי לכסות אותם, ועד שהוא חוזר לעצמו וילדיו, עוד שנה חולפת לה.

שמעתי פעם וארט נהדר: התורה אומרת על ארץ ישראל: "ארץ אשר תמיד עיני ה' אלוקיך בה מראשית השנה עד אחרית שנה". כאן שם לב כל אחד לבעיה הדקדוקית החמורה בפסוק. כל עורך לשוני היה עוצר על יד הפסוק הזה. לאחר שנאמר "מראשית השנה", צריך להמשיך ולכתוב "עד אחרית השנה"? מדוע נאמר רק "עד אחרית שנה" בלי ה"ה"א הפותחת ומדגישה את המילה?

משום שכל שנה מתחילה כ"השנה" ונגמרת כסתם "שנה". כל ראש השנה מתחיל עם הבטחה גדולה שזאת תהיה שנה של שינוי אמתי בכל התחומים, אך אז מגיעות הסחות הדעת שגורמות לשנה להסתיים כסתם עוד "שנה".

יש רק מוצא אחד לבעיה: **להתמקד ולהתנתק**. אנחנו מוכרחים ליצור זמנים ממוקדים בהם אנו מתנתקים מכל השטויות ומתרכזים בדברים החשובים. סוגרים את הטלפון, משתיקים את הוואצאפ, שוכחים מהפייסבוק ומתרכזים במה שחשוב: **באותם דברים שנעריך אותם גם עוד חמישים שנה**.

כעת נבין את עומק ההגליה של עיר מקלט. זה לא עונש, זאת מתנה שמעניקה התורה לרוצח. זאת דרך השיקום שלו. כך הרוצח בשגגה יוכל לגבש הערכה חדשה לחיים ולהבין את מה שקלקל. התורה רוצה ללמד כי **תשובה לא עושים בבית**. בשביל לתקן – **חייבים להתנתק**. עליו להתרחק מהבית, מהשגרה השוטפת ומתוך החיים האחרים והשונים בעיר המקלט יוכל לצמוח מחדש.

וככה בדיוק לגבי חודש אלול: בשביל לתקן את השנה הקודמת – חייבים לנוס לעיר מקלט. עלינו ליצור זמנים בימי החודש הזה בהם אנו מתנתקים מהשגרה המלחיצה ומתמקדים בהכנה הרוחנית לראש השנה. ולא מדובר על שעות ארוכות כל יום, גם רבע שעה מדי יום, לאורך זמן, יכולה לחולל את המהפך.

ליקוטי שיחות ב/626: זה העניין שצריך לפרסם: ה' אומר ליהודים: אני נותן לכם 29 ימים, שבהם אפשר להיקרע מכל ההרגלים השלייליים וההנהגות הקודמות – 'ונס שמה', עליכם לברוח לתוך סדר והנהגה של חודש אלול ולהתיישב שם וכך תוכלו לתקן את כל מה שלא היה כדבעי עד כעת, ובמילא הדבר יהיה למקלט מגואל הדם, מכל הקטרוגים.

ההסבר הזה אודות הצורך להתמקד ולהתנתק, מתאים מאוד עם הסבר המפרשים למשנה מפורסמת

אבות ד, יד: רבי נהוראי אומר: הוי גולה למקום תורה.

רבי נהוראי מלמד חידוש גדול: בשביל ללמוד - צריך לגלות רחוק מהבית ומאזור הנוחות. אי אפשר ללמוד מהבית כשהטלפון מצלצל מצד אחד והמחשב מצד שני.

כאן מעלים המפרשים את השאלה מיהו אותו "רבי נהוראי"? איננו מכירים תנא שאביו נתן לו שם כזה בברית המילה? ברור שזה היה כינוי-חיבה שנדבק לאחר החכמים. גם חשוב להבין, מה גרם לאותו אדם לומר את מה שאמר? איך הדברים קשורים לסיפור החיים שלו? שהרי פרקי אבות מבוססים על המילים "הוא היה אומר". הדברים שנאמרו בפרקי אבות משקפים באופן מדויק את ה"הוא" של אותו חכם, את סיפור החיים הכי עמוק שלו.

כמה מפרשים מביאים כי "רבי נהוראי" הוא כינוי לאחד החכמים החשובים בהיסטוריה: רבי אלעזר בן ערך. הוא היה מכונה כך, משום שהיה "מנהיר" עיני חכמים בהלכה. רבן יוחנן בן זכאי אמר עליו: "אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ורבי אלעזר בן ערך בכף שניה מכריע את כולם".

ולרבי אלעזר בן ערך הייתה סיבה מצוינת להדגיש את חשיבות ה"גלות למקום תורה". הוא למד על בשרו שתשובה לא עושים בבית. הגמרא מספרת כי אחרי פטירת רבן יוחנן בן זכאי, רבי אלעזר סבר כי הוא אמור לרשת את רבן יוחנן. הרי הרבי עצמו העיד על גדולתו. אך החברים לא ששו לבחור בו, משום שהוא היה טיפוס שמודע למעלות שלו. רבי אלעזר נפגע ושאל את אשתו מה עליו לעשות. היא ענתה בצניות: מי צריך לבוא למי? העכברים צריכים לצעוד אל האוכל או האוכל צריך לבוא אל העכברים? ברור כי העכברים צריכים לכתת רגליהם אל האוכל. הרמז היה ברור: הם – התלמידים הקטנים – צריכים לרדוף אחריו ולא אתה אחריהם.

רבי אלעזר עזב את יבנה ועבר לעיר דיומסית, שהייתה עיר של החיים הטובים. היה בה שמש, גבינות ויין. החיים באותה עיר חטאים עשו את שלהם ולאט לאט הוא שקע בחיי הנוחות. אפשר להעריך כי כשהיה חוזר הביתה מבית הכנסת, היו הסוחרים מזמינים אותו לשתות משהו והישיבה הייתה מתארכת, שהרי לא היה לו לאן למהר. כך חלפו שנתיים. בוקר אחד הוא התעורר ושם לב היכן הוא נמצא. הוא תפס את עצמו ורץ בכל כוחו אל הישיבה ביבנה. הוא נכנס להיכל הישיבה והחכמים כיבדו אותו לעלות לתורה ולקרוא בעצמו את העלייה שלו. זאת הייתה פרשת "החודש" ובמקום לקרוא "החודש הזה לכם", הוא קרא: "החרש היה ליבם"...

כך שהייתה לו סיבה טובה לומר: "הוי גולה למקום תורה". תורה לא לומדים במחיצת החיים הטובים.

מדרש שמואל שם: כמעשה דרבי נהוראי (שבת קמז) הלוא הוא רבי אלעזר בן ערך, ששכח תלמודו על שהלך למקום ליצינים השותים במזרקי יין ונמשך אחריהם וכשחזר בעא למקרי בספר תורה 'החודש הזה לכם' וקרא 'החרש היה לבם' ובעו רבנן רחמי עליה ואהדר תלמודיה, ובהיות שלא בכל שעה אתרחיש ניסא – הזהיר התנא שיהיה גולה למקום תורה ולא למקום השותים במזרקי יין.

לפי היסוד הזה, מתרץ הרבי שאלה גדולה. הרמב"ם פסוק להלכה חידוש גדול בשם מדרש ספרי:

ספר המצוות להרמב"ם מצוות עשה קעו: סנהדרין נוהגת בין בארץ ובין בחוץ לארץ... יכול אף ערי מקלט יהיו נוהגות בחוץ לארץ? תלמוד לומר: 'אלה [לכם לחוקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם]' אלו הדיינים נוהגים בין בארץ בין בחוצה לארץ, אבל ערי מקלט אינן נוהגות אלא בארץ.

הספרי מדגיש כי ערי מקלט היו קבועות רק בתחומי ארץ ישראל ולא בחוץ לארץ. וזאת כמובן הלכה תמוהה מאוד: וכי בחוץ לארץ אין רוצחים?! מדוע הם צריכים לגלות דווקא לארץ ישראל? וכך גם לגבי תושבי ארץ ישראל, מה בכך שהם יברחו הכי רחוק מהבית לחוץ לארץ?

ואדרבה, לפי דברי ספר החינוך שהובאו לעיל, שמטרת הגלות היא להרחיק אותו מהבית, למה לא נקבע את ערי המקלט בערבות אוסטרליה או במחנות העבודה בסיביר?

הדברים מובנים היטב לפי תפיסת ההגליה שהובאה כאן: הרעיון של עיר מקלט הוא לאפשר לרוצח להתחיל את החיים מחדש. להתרחק כדי להתקרב ולגבש מחדש את ערך החיים. וזה דבר שיכול לקרות רק בתחומי ארץ ישראל. רק ההגליה אל תחומי ארץ הקודש, יכולה לעורר בו רגש קדושה.

ליקוטי שיחות ב/381: בתשובה ישנם שני עניינים: חרטה על העבר וקבלה על העתיד, החרטה על העבר היא ראויה כאשר הוא מקבל על עצמו להתנהג מכאן והלאה כראוי, משום שאם לא, הרי זה כטובל ושרץ בידו. לכן ערי מקלט היו רק בתחומי ארץ ישראל, משום שהוא נשאר מחוץ לתחומי ארץ שרצתה לעשות רצון קונה, במה מתבטאת החרטה שלו? לכן אף שערי מקלט קולטות גם רוצח מחוץ לארץ, אבל הגלות עצמה צריכה להיות בתוך תחומי ארץ ישראל, ונס שמה.

אחרי אירוע-הלב בשמיני עצרת תשל"ח, הוזמן לטפל ברבי, רופא לב יהודי משיקגו בשם ד"ר איירה וייס. הוא דבק ברבי, התמסר מאוד לרפואתו וזכה לרגעים של קירוב מהרבי. פעם פתח הרופא את סגור ליבו וביקש עצה. הוא סיפר על בעיה שמטרידה אותו. ברמה המקצועית הוא זוכה להצלחה פנומנלית. הוא מנתח את ניתוחי הלב המורכבים ביותר, הוא מוזמן להרצאות בכל העולם וכל חלומותיו התגשמו. אך ברמה המשפחתית, הוא מאוד לא מסופק. הוא כמעט לא רואה את אשתו וילדיו – ואינו יודע כיצד לתווך בין שני העולמות.

הרבי ענה כך: אספר לך מה אני עושה. בכל ערב אני יושב עם הרבנית לשתות כוס תה והזמן הזה קדוש אצלי כמו להניח תפילין. [כלומר: כשם שלא יוותר לעולם על הנחת התפילין, כך אין יום עסוק מדי בשביל הישיבה עם הרבנית].

התפישה הזו שהעביר הרבי היא מהפכנית: הסוד של החיים הטובים הוא היכולת ליצור "ערי מקלט" במרחב הזמן. בשביל להגשים את כל החלומות, אין צורך לעסוק כל היום באותו הדבר, אך יש לעסוק פינות של מיקוד בהם מתרכזים במה שחשוב וזוכים למלא את המצברים הפנימיים.

כך בדיוק המליץ הרבי גם לגבי חינוך הילדים: לשבת בכל יום חצי שעה ולחשוב על התקדמות הילדים. כך משלבים בין קריירה מצליחה ובין מעורבות בחיי המשפחה. בריחה לפינות קבועות של מיקוד – הן סוד החיים הטובים והמאושרים.

**כתיבת השיעור והפצתו באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי רבנו ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולרפואה שלמה של מרת
שיינא בעשא בתיה בת פייגה**